

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

29 kwietnia 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

Prezes SN Joanna Misztal-Konecka (przewodniczący)

SSN Beata Janiszewska

SSN Marcin Krajewski (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 29 kwietnia 2026 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej M.G.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z 24 stycznia 2022 r., I ACa 91/21,

w sprawie z powództwa M.G.

przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.

o ustalenie i zapłatę,

**uchyla zaskarżony wyrok w punkcie 2, w części, w której
oddalono apelację powódki, i w tym zakresie przekazuje sprawę
Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania
oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Beata Janiszewska
(E.M.)

Joanna Misztal-Konecka

Marcin Krajewski

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 9 listopada 2020 r. Sąd Okręgowy w Warszawie ustalił, że umowa o kredyt hipoteczny zawarta między powódką a pozwanym jest nieważna (pkt I), w pozostałym zakresie powództwo oddalił (pkt II) i orzekł o kosztach procesu (pkt III).

Sąd pierwszej instancji ustalił, że 16 października 2006 r. powódka zawarła z pozwanym bankiem umowę kredytu waloryzowanego do franka szwajcarskiego w wysokości 202 500 zł. Wyplacona w złotych kwota kredytu miała zostać przeliczona na franki według kursu kupna franka szwajcarskiego zgodnie z tabelą kursów walut obcych obowiązującą w banku w dniu uruchomienia kredytu (§ 7 ust. 1). W § 11 ust. 4 umowy wskazano, że raty spłacane są w złotych po uprzednim ich przeliczeniu według kursu sprzedaży franka szwajcarskiego z tabeli kursowej banku, obowiązującego w dniu spłaty.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd pierwszej instancji uznał sposób wyliczania rat za niedopuszczalny. Sąd przyjął, że postanowienia zawierające odwołanie do tabeli kursów banku są sprzeczne z prawem i dobrymi obyczajami, a postanowienia pozwalające na określanie wysokości świadczenia tzw. metodą subiektywną, tj. uzależnioną wyłącznie od woli jednej ze stron umowy, pozostają w sprzeczności z zasadą swobody umów. W konsekwencji w ocenie Sądu Okręgowego umowę należało uznać za nieważną w całości. Żądanie zasądzenia od pozwanego na rzecz powódki odpowiedniej kwoty tytułem zwrotu nienależnego świadczenia, w związku z nieważnością umowy, zostało jednak przez Sąd Okręgowy oddalone, gdyż „na taką okoliczność” nie został powołany biegły.

Na skutek apelacji pozwanego i powódki, wyrokiem z 24 stycznia 2022 r., Sąd Apelacyjny w Warszawie zmienił wyrok Sądu Okręgowego w punkcie drugim częściowo w ten sposób, że zasądził od pozwanego na rzecz powódki 89 817,56 zł i 47 040,08 CHF z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 24 stycznia 2022 r. do dnia zapłaty oraz w punkcie trzecim w przedmiocie orzeczenia o kosztach (pkt 1). W pozostałym zakresie Sąd drugiej instancji oddalił apelację powódki i apelację pozwanego w całości (pkt 2), a także orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego (pkt 3).

Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd Okręgowy co do zasadniczych kwestii istotnych w sprawie. Zgodził się również ze stanowiskiem

w przedmiocie abuzywności klauzul indeksacyjnych, po wyeliminowaniu których umowa nie może dalej wiązać. Sąd drugiej instancji uznał, że w rezultacie zachodziły przesłanki stwierdzenia nieważności (bezskuteczności) umowy, ale „w konstrukcji bezskuteczności (nieważności) zawieszzonej, w związku z art. 385¹ k.c.”, oraz zaktualizowała się konieczność dokonania rozliczeń z bezpodstawnego wzbogacenia.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego Sąd pierwszej instancji nie dokonał jednak prawidłowego pouczenia powódki o skutkach ustalenia nieważności umowy. Dlatego, po udzieleniu odpowiednich informacji, Sąd Apelacyjny wyznaczył powódce termin na złożenie świadomego i rozważnego oświadczenia w przedmiocie udzielenia zgody na stwierdzenie nieważności umowy. W związku z oświadczeniem powódki o wyrażeniu zgody na „upadek” umowy i na jego skutki Sąd drugiej instancji zasądził dochodzoną przez powódkę kwotę z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi dopiero od dnia wyrokowania, tj. od 24 stycznia 2022 r. Ponadto, zasądzając dochodzoną należność, Sąd Apelacyjny pomniejszył ją o kwotę uiszczoną przez powódkę tytułem składek na ubezpieczenie niskiego wkładu własnego i ubezpieczenie mieszkania. Zdaniem Sądu drugiej instancji dotyczące tych kwestii postanowienia umowy, jako autonomiczne i uzgodnione, nie nosiły cech abuzywności i były skuteczne.

Powódka wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego, zaskarżając wyrok w części, tj. w punkcie 1 tiret pierwsze w części nieuwzględniającej żądania zasądzenia kwoty głównej, tj. w części obejmującej kwoty 787,50 zł i 2349,37 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od tych kwot, oraz w części nieuwzględniającej żądania zasądzenia odsetek ustawowych za opóźnienie od zasądzonych kwot 89 817,56 zł i 47 040,08 franków szwajcarskich za okres do 24 stycznia 2022 r., a także w punkcie 2 w części oddalającej apelację powódki w pozostałym zakresie. W skardze zarzuciła naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

1) art. 385¹ § 2 k.c., art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 oraz art. 455 i art. 481 § 1-2⁴ k.c. przez przyjęcie, że odsetki ustawowe za opóźnienie należą się

konsumentowi dopiero od momentu pouczenia przez sąd o skutkach nieważności umowy i odmowy potwierdzenia umowy przez konsumenta;

2) art. 385¹ § 1 zd. 1 k.c. w zw. z art. 3 ust. 1 i art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 oraz art. 385¹ § 2 i art. 410 k.c. przez przyjęcie, że umowa ubezpieczenia niskiego wkładu własnego zawarta w związku z nieważną umową jest zgodna z dobrymi obyczajami i skuteczna, mimo że to bank był objęty ochroną ubezpieczeniową, a konsument ponosił tego koszty;

3) art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 i art. 410 k.c. przez przyjęcie, że umowa ubezpieczenia mieszkania była ważnie zawarta, mimo że była umową akcesoryjną względem nieważnej umowy kredytu;

4) art. 69 ust. 1 i art. 76 Prawa bankowego w zw. z art. 353¹, art. 58 § 1 i 2 oraz art. 410 k.c. przez przyjęcie, że umowa kredytu niezawierająca elementów koniecznych umowy kredytu nie jest bezwzględnie nieważna, a jest jedynie dotknięta bezskutecznością zawieszoną, a dopiero później staje się trwale bezskuteczna (nieważna).

Powódka wniosła o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, ewentualnie o zmianę wyroku Sądu Apelacyjnego i orzeczenie zgodnie z żądaniami powódki, oraz o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Skarżąca wniosła również o skierowanie do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej pytania prejudycjalnego o treści: „[c]zy konsument, który wnosi o stwierdzenie przez sąd krajowy upadku umowy w wyniku zastosowania nieuczciwych warunków i niemożności jej utrzymania w mocy w pozostałym zakresie powinien być pouczony przez sąd o konsekwencjach nieważności umowy, czy też taki obowiązek informacyjny sądu krajowego ograniczony jest do przypadków działania z urzędu?”.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powódki pozwany wniósł m.in. o jej oddalenie oraz o zasądzenie od powódki na jego rzecz kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Skargę kasacyjną wniósł również pozwany, jednak postanowieniem z 15 września 2023 r. Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia jej do rozpoznania.

Przy rozpoznawaniu sprawy Sąd Najwyższy dostrzegł zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, stąd na podstawie art. 398¹⁷ § 1 k.p.c. postanowieniem z 16 maja 2025 r. odroczył wydanie orzeczenia i przekazał powiększonemu składowi Sądu Najwyższego zagadnienie o treści: „czy skarga kasacyjna, w której zakres zaskarżenia orzeczenia (art. 398⁴ § 1 pkt 1 k.p.c.) określono niezgodnie z zakresem wniosku o uchylenie lub zmianę orzeczenia (art. 398⁴ § 1 pkt 3 k.p.c.), podlega odrzuceniu na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c.?”.

W uchwale z 5 marca 2026 r., III CZP 29/25, Sąd Najwyższy uznał m.in., że określenie w skardze kasacyjnej wniosku o uchylenie zaskarżonego orzeczenia niezgodnie z zakresem zaskarżenia (art. 398⁴ § 1 pkt 1 k.p.c.) nie stanowi samodzielnej podstawy odrzucenia skargi.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności należy wskazać, że na podstawie art. 398¹⁷ § 2 k.p.c. uchwała powiększonego składu Sądu Najwyższego wydana na skutek pytania prawnego skierowanego przez Sąd Najwyższy jest w danej sprawie wiążąca. Stąd mimo braku korelacji między sformułowanymi w skardze kasacyjnej zakresem zaskarżenia – „w części” – oraz zakresem wniosku o uchylenie, z którego wynikało, że odnosił się do całości orzeczenia, skarga kasacyjna powódki nie podlegała odrzuceniu.

Odnosząc się do wniosku skarżącej o skierowanie do TSUE pytania prejudycjalnego, przywołać trzeba art. 267 TFUE, z którego wynika, że sąd krajowy może zwrócić się do TSUE z wnioskiem o rozpatrzenie pytania prejudycjalnego, jeżeli dokonanie w danej sprawie wykładni prawa Unii Europejskiej jest niezbędne do wydania wyroku, przy czym sąd krajowy ma obowiązek zwrócenia się z takim pytaniem, jeżeli jego orzeczenia nie podlegają zaskarżeniu według prawa wewnętrznego.

Na tym tle należy przypomnieć, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego – uwzględniającym kierunki wykładni dyrektywy 93/13 prezentowane przez TSUE w jego orzecznictwie – rozstrzygnięto już kluczową dla sprawy kwestię wymagalności

roszczeń kredytobiorcy o zwrot nienależnych świadczeń, a także roli oświadczenia konsumenta, z którego wynika rezygnacja z prawa do potwierdzenia związania niedozwolonym postanowieniem (zob. w szczególności uchwałę składu całej Izby Cywilnej SN z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, OSNC 2024, nr 12, poz. 118). Wobec powyższego Sąd Najwyższy uznał, że kierowanie do TSUE pytania w tym przedmiocie nie jest niezbędne, by uczynić zadość standardom ochrony konsumenta gwarantowanym skarżącej dyrektywą 93/13.

Skarga kasacyjna powódki okazała się zasadna, choć nie dotyczy to wszystkich jej zarzutów. Bezzasadny okazał się bowiem zarzut nr 4. Przez jego sformułowanie skarżąca stara się zwalczyć pogląd, w świetle którego do przesądzenia o trwałej bezskuteczności umowy konieczne jest oświadczenie konsumenta o braku woli dalszego związania umową, determinujące – zdaniem Sądu drugiej instancji – moment, od którego należy naliczać odsetki ustawowe za opóźnienie w zwrocie nienależnego świadczenia. Wskazując, że umowa jest bezwzględnie nieważna ze względu na sprzeczność z naturą umowy kredytu, skarżąca stara się wykazać, że Sąd drugiej instancji nieprawidłowo uzależnił od przedmiotowego oświadczenia wymagalność przysługującego skarżącej roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia, gdyż złożenie oświadczenia pozostaje bez znaczenia dla zastosowania sankcji nieważności umowy zgodnie z przepisami ogólnymi.

Odnosząc się do tej kwestii, należy wskazać, że zgodnie z art. 58 § 1 k.c. czynność prawna sprzeczna z ustawą jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. W ocenie Sądu Najwyższego za inny przepis w rozumieniu art. 58 § 1 k.c. może być uznany także art. 385¹ k.c. Oznacza to, że postanowienie wykraczające poza granice swobody umów w rozumieniu art. 353¹ k.c., które z tej przyczyny może być jednocześnie zakwalifikowane jako niedozwolone postanowienie umowne, nie jest bezwzględnie nieważne, ale nie wiąże konsumenta w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. (tak SN w uchwale z 28 kwietnia 2022 r., III CZP 40/22, OSNC 2022, nr 11, poz. 109).

Zasadny okazał się natomiast zarzut nr 1 dotyczący wymagalności roszczenia konsumenta o zwrot nienależnych świadczeń. Na tym tle należy wskazać, że roszczenia z tytułu nienależnego świadczenia mają charakter bezterminowy, zaś termin spełnienia świadczenia wyznacza się na podstawie art. 455 k.c. – powinno być ono spełnione niezwłocznie po wezwaniu skierowanym przez zubożonego. Mimo że klauzula abuzywna nie wywołuje wobec konsumenta żadnych skutków prawnych, co sąd ma obowiązek uwzględnić z urzędu, a świadczenia spełnione na podstawie takiej klauzuli są nienależne i podlegają zwrotowi, to jednak konsument, mając świadomość niewiążącego charakteru niedozwolonego postanowienia, może wyrazić następczo „świadomą, wyraźną i wolną” zgodę na związanie tym postanowieniem. W związku z tym przyjmuje się niekiedy, że do postawienia roszczenia konsumenta o zwrot świadczeń w stan wymagalności niezbędne jest złożenie przez niego oświadczenia, z którego wynika rezygnacja z prawa do potwierdzenia związania niedozwolonym postanowieniem.

Orzecznictwo Sądu Najwyższego oraz TSUE w przedmiocie formy i okoliczności, w których oświadczenie takie może być złożone, podlegało ewolucji. Przyjmuje się obecnie, że konsument może wyrazić wolę braku związania niedozwolonym postanowieniem umownym przez każde zachowanie, które ujawnia tę wolę w sposób dostateczny (art. 60 k.c.). W praktyce taka wola konsumenta jest wyrażana przede wszystkim w sposób dorozumiany w okolicznościach, w których konsument dąży do realizacji swoich uprawnień wynikających z abuzywności klauzuli i – ewentualnie – z nieważności umowy, jeżeli nieważność taka jest skutkiem abuzywności klauzuli. Może to nastąpić np. przez wystosowanie do banku wezwania do zwrotu kwot uiszczonych tytułem spłaty rat kredytu, ale także w każdy inny sposób, z którego wynika wola konsumenta powołania się na niedozwolony charakter postanowień (zob. m.in. uchwałę SN z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, oraz wyrok SN z 5 czerwca 2025 r., II CSKP 1147/23). Za wezwanie do zwrotu uiszczonych nienależnie rat kredytu, równoznaczne z oświadczeniem o rezygnacji z potwierdzenia związania niedozwolonym postanowieniem umownym, może też zostać uznany pozew o zapłatę.

Mając na uwadze powyższe założenia, należy uznać, że w niniejszej sprawie Sąd drugiej instancji wadliwie nie zasądził odsetek ustawowych za opóźnienie w zwrocie nienależnych świadczeń za okres przed 24 stycznia 2022 r.

Zasadne okazały się również zarzuty nr 2 i 3, przez które skarżąca zakwestionowała uznanie przez Sąd drugiej instancji postanowień umowy kredytu dotyczących umów ubezpieczenia niskiego wkładu własnego oraz ubezpieczenia mieszkania za ważne i skuteczne, co doprowadziło do wyeliminowania z zakresu nienależnego świadczenia podlegającego zwrotowi kwot świadczonych tytułem składek na wskazane ubezpieczenia.

W odniesieniu do tej kwestii należy wskazać, że nie może zostać podzielone stanowisko Sądu Apelacyjnego, który z jednej strony uznaje umowę kredytu za nieważną (bezskuteczną) w całości, a z drugiej przyjmuje, że ważność zachowują niektóre jej postanowienia, w tym postanowienia dotyczące umów ubezpieczenia. Na tym tle trzeba stwierdzić, że ustalenia faktyczne Sądów *meriti* odnoszące się do kwot uiszczanych przez powódkę tytułem kosztów ubezpieczenia są szczątkowe i nie pozwalają na postawienie kategoriycznych wniosków. Zgodnie jednak z występującą w podobnych sytuacjach praktyką rynkową ubezpieczenie niskiego wkładu własnego nie jest stosunkiem ubezpieczenia, który wiązałby kredytobiorcę – jest to umowa zawierana przez bank i ubezpieczyciela, a kredytobiorca może zostać zobowiązany jedynie do pokrywania części składki ubezpieczeniowej należnej ubezpieczycielowi od banku. Jeżeli podstawą do pobierania tej składki byłaby umowa kredytu, w razie ustalenia jej nieważności świadczenie kredytobiorcy w tej części podlega zwrotowi. Inna sytuacja występuje zazwyczaj w przypadku ubezpieczenia mienia w postaci nieruchomości, której zakup jest kredytowany. W realiach niniejszej sprawy nie sposób wykluczyć, że powódka zawarła (być może korzystając z pośrednictwa banku) odrębną umowę ubezpieczenia, a bank jako pośrednik jedynie pobierał składki na poczet takiej umowy. Brak ustaleń faktycznych w tej mierze nie pozwala na postawienie kategoriycznego wniosku, czy wobec nieważności umowy kredytu taka umowa ubezpieczenia była również nieważna, a powódce należy się zwrot uiszczanych składek.

Mimo zatem zgłoszonego przez skarżącą wniosku o orzeczenie reformatoryjne, jego wydanie przez Sąd Najwyższy nie było w warunkach sprawy możliwe z uwagi na niepoczynienie przez Sądy *meriti* koniecznych do tego ustaleń faktycznych, do których dokonywania – w świetle art. 398¹³ § 2 k.p.c. – Sąd Najwyższy nie jest co do zasady uprawniony. Niezależnie od wskazanych niejasności związanych z ponoszeniem kosztów ubezpieczenia, wobec przesądzenia, że do postawienia roszczenia kredytobiorcy w stan wymagalności nie było potrzebne odebranie szczególnego oświadczenia w zakresie jego świadomości co do konsekwencji uznania umowy za nieważną, konieczne jest jednoznaczne ustalenie dat doręczeń pism, w których powódka wzywała pozwanego do uiszczenia odpowiednich kwot, a na tej podstawie ustalenie terminu spełnienia świadczenia (art. 455 k.c.) oraz – następującego po jego upływie – stanu opóźnienia, ze skutkiem powstania roszczenia o zapłatę odsetek (art. 481 k.c.).

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok w odpowiednim zakresie i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

Beata Janiszewska
(E.M.)

Joanna Misztal-Konecka

Marcin Krajewski

[SOP]